ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά μαθήματα ΠΠ

Εισαγωγή στην Ψυχολογία

Ενότητα 9: Αντίληψη

Διδάσκουσα: Ειρήνη Σκοπελίτη

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

CC BY NC SA

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- ***Παρουσίαση της διαδικασίας της αντίληψης ως γνωστικής διεργασίας***

Περιεχόμενα ενότητας

- Ορισμός Αντίληψης
  - Αισθητηριακά συστήματα
- Εντοπισμός
  - Αντίληψη της απόστασης
  - Αντίληψη της κίνησης
- Αναγνώριση
- Θεωρίες αναγνώρισης
  - Πρώτα στάδια αναγνώρισης
  - Ύστερα στάδια αναγνώρισης

- ***Σπουδαιότητα πλαισίου***
- ***Αντιληπτική σταθερότητα***
  - ***Φωτεινότητας & Χρώματος***
  - ***Σχήματος***
  - ***Μεγέθους***
- ***Οπτικές προτιμήσεις***

Ορισμός της Αντίληψης

- ***Η αντίληψη είναι μία ερμηνευτική διαδικασία: Η διαδικασία μέσω της οποίας οι πληροφορίες που έρχονται από το περιβάλλον ερμηνεύονται για να σχηματίσουν αντικείμενα, γεγονότα, πρόσωπα, κ.λ.π.***

- ***Με τη λειτουργία της αντίληψης ξεκινά η διαδικασία επεξεργασίας πληροφοριών και άρα η διαδικασία της μάθησης.***

Διάκριση Αίσθησης-Αντίληψης

– *Πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στις έννοιες της αίσθησης και της αντίληψης, τις οποίες πολλές φορές τις χρησιμοποιούμε λανθασμένα θεωρώντας ότι είναι ταυτόσημες έννοιες*

1. *Αίσθηση: απλή επίγνωση εξαιτίας της διέγερσης ενός αισθητήριου οργάνου*

2. *Αντίληψη: επεξεργασία, ταυτοποίηση, και ερμηνεία μίας αίσθησης, με σκοπό το σχηματισμό μιας νοητικής αναπαράστασης*

Αντίληψη: Ερμηνευτική Διαδικασία

- *Οτιδήποτε αντιλαμβανόμαστε δεν αποτελεί πιστό αντίγραφο του εξωτερικού κόσμου*
  - *Επηρεάζεται από προηγούμενες γνώσεις (βάσει των οποίων θα ερμηνευθεί η αντιλαμβανόμενη πληροφορία)*
  - *Επηρεάζεται από το συγκείμενο – πλαίσιο (μέσα στο οποίο αντιλαμβανόμαστε κάτι)*
  - *Λανθασμένες αντιλήψεις – αντιληπτικές πλάνες (διφορούμενες εικόνες οι οποίες μπορούν να ερμηνευθούν από τον καθένα διαφορετικά)*

Αισθήσεις

- *Καθεμία από τις αισθήσεις είναι ένα σύστημα που μετατρέπει τις πληροφορίες που προέρχονται από τον εξωτερικό κόσμο σε νευρική δραστηριότητα*
  - *Όραση*
  - *Ακοή*
  - *Αφή*
  - *Όσφρηση*
  - *Γεύση*
  - *Κιναίσθηση ή ιδιοδεκτικότητα (μας πληροφορεί για την εσωτερική κατάσταση του σώματος και για τις κινήσεις των αρθρώσεων και των μυών)*

Αισθητηριακά Συστήματα

- ***Κάθε αίσθηση είναι ένα σύστημα μετατροπής εξωτερικών πληροφοριών σε νευρική δραστηριότητα.***

  - ***π.χ. Οι οφθαλμοί μετατρέπουν το φως (δηλαδή την ηλεκτρομαγνητική ενέργεια) σε νευρική δραστηριότητα η οποία μεταφέρεται στον εγκέφαλο και τον ενημερώνει σχετικά με την πηγή του φωτός.***

Αισθητηριακό Σύστημα Όρασης

- *Το αισθητηριακό σύστημα της όρασης*
  - *Αποτελείται από τους οφθαλμούς, διάφορες περιοχές του εγκεφάλου κα τις οδούς που τις ενώνουν.*
  - *Δέχεται ως ερέθισμα το φως.*

- *Δύο οφθαλμικά υποσυστήματα:*
  - *Σύστημα δημιουργίας ειδώλου*
  - *Σύστημα μετατροπής του ειδώλου σε νευρικές ώσεις*

Τα δύο οφθαλμικά συστήματα

1. ***Σύστημα δημιουργίας ειδώλου: Οι ακτίνες φωτός εισέρχονται στον κερατωειδή χιτώνα και κατευθύνονται προς τα μέσα για να αρχίσει η δημιουργία του ειδώλου. Ο φακός ολοκληρώνει τη διαδικασία εστίασης του φωτός στον αμφιβληστροειδή.***

2. ***Σύστημα μετατροπής ειδώλου σε νευρικές ώσεις: Το σύστημα μετατροπής περιέχεται στον αμφιβληστροειδή χιτώναένα λεπτό μανδύα που καλύπτει το εσωτερικό του οπίσθιου μέρους του οφθαλμού. Το είδωλο στον αμφιβληστροειδή είναι ανεστραμμένο και κατά πολύ μικρότερο από το πραγματικό αντικείμενο.***

Έργα στη λειτουργία της αντίληψης

- ***Δύο διαφορετικά έργα στη λειτουργία του αντιληπτικού συστήματος.***

  1. ***Εντοπισμός***
  2. ***Αναγνώριση***

- ***Έργα που διαφέρουν μεταξύ τους ποιοτικά, γεγονός που το επιβεβαιώνουν και ερευνητικά ευρήματα που δείχνουν ότι πρόκειται για δύο έργα που πραγματοποιούνται από διαφορετικές περιοχές του οπτικού φλοιού.***

Εντοπισμός

- *1ο έργο στη λειτουργία του αντιληπτικού συστήματος*

- *Για να εντοπίσουμε τα αντικείμενα στο περιβάλλον που ζούμε αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να:*
  - *Διαχωρίσουμε τα αντικείμενα από το φόντο τους*
  - *Διαχωρίσουμε τα αντικείμενα μεταξύ τους*

- *Έτσι το αντιληπτικό σύστημα μπορεί να προσδιορίσει τη θέση των αντικειμένων μέσα στον τρισδιάστατο κόσμο και άρα να ολοκληρωθεί η*
  - *Αντίληψη απόστασης (από εμάς)*
  - *Αντίληψη κίνησης (σε σχέση με εμάς)*

Μορφολογική Ψυχολογία (Gestalt)

- *Η εικόνα που προβάλλεται στον αμφιβληστροειδή μας είναι ένα μωσαϊκό που ποικίλλει σε φωτεινότητα και χρώματα. Το αντιληπτικό μας σύστημα οργανώνει αυτό το μωσαϊκό σε ένα σύνολο διακριτών αντικειμένων που προβάλλονται σε ένα φόντο.*
- *Αυτού του είδους η οργάνωση απασχόλησε πολύ τους ψυχολόγους Gestalt.*
- *Κάνουν τη διάκριση ανάμεσα σε*
  - *Εξωτερικό ερέθισμα (αντικείμενο που υπάρχει στο περιβάλλον)*
  - *Εσωτερικό ερέθισμα (αναπαράσταση του αντικειμένου στον αμφιβληστροειδή χιτώνα)*
- *Τόνισαν τη σημασία πρόσληψης ολόκληρου του αντικειμένου ή της μορφής και πρότειναν μία σειρά αρχών για να εξηγήσουν πώς αντιλαμβανόμαστε και οργανώνουμε τα αντικείμενα.*

Διάκριση Μορφής-Φόντου

- *Σε ένα ερέθισμα που περιλαμβάνει δύο ευδιάκριτες περιοχές, αντιλαμβανόμαστε τη μία ως μορφή και την άλλη ως φόντο.*
- *Τη διάκριση ανάμεσα στη μορφή και το φόντο την κάνει το οπτικό σύστημα.*
- *Οργανώσεις σε μορφή και φόντο (αμφίσημα σχήματα) : Μόνο μία βλέπουμε κάθε φορά.*
- *Το περιβάλλον αποτελείται από αντικείμενα που γίνονται αντιληπτά ως μορφές και το φόντο τους.*
- *Μπορούμε να διακρίνουμε σχέσεις μορφής-φόντου και με άλλες αισθήσεις (π.χ. Βιολί με φόντο την ορχήστρα)*

Ομαδοποίηση αντικειμένων

- *Δεν βλέπουμε απλώς αντικείμενα σε ένα φόντο αλλά και με μία συγκεκριμένη ομαδοποίηση αντικειμένων.*
- *Σημαντική αποστολή του οπτικού συστήματος να ομαδοποιήσει τα μέρη μίας εικόνας που ανήκουν μαζί στην αναπαράσταση ενός αντικειμένου.*
- *Ο εγκέφαλος είναι προδιαθετιμένος να επιβάλλει τάξη στις εισερχόμενες πληροφορίες.*
- *Ακόμα και ένα απλό σχήμα με κουκίδες εμπίπτει σε ομάδες όταν το κοιτάμε.*
- *Οι ψυχολόγοι Gestalt πρότειναν ορισμένου καθοριστικούς παράγοντες για την ομαδοποίηση αντικειμένων.*
- *Μόνο μία οργάνωση αντιλαμβανόμαστε κάθε φορά και κατά καιρούς η οργάνωση αυτή αλλάζει αυθόρμητα και βλέπουμε κάποια άλλη.*

Αρχές ομαδοποίησης αντικειμένων

- *Εγγύτητα: αντικείμενα που βρίσκονται κοντά το ένα στο άλλο τα αντιλαμβανόμαστε ως ομάδα*
- *Ομοιότητα: αντικείμενα που είναι όμοια τα αντιλαμβανόμαστε ως ομάδα*
- *Συνέχεια: θεωρούνται ότι είναι στην ίδια ομάδα αντικείμενα που παρουσιάζουν μία συνέχεια*
- *Εγκλεισμός: διακεκομμένα τμήματα που αν συμπληρωθούν ολοκληρώνουν ένα σχήματισμό τα αντιλαμβανόμαστε ως ομάδα*
- *Υφή: αντικείμενα που φαίνονται να έχουν την ίδια υφή τα αντιλαμβανόμαστε ως ομάδα*
- *Απλότητα: αντιλαμβανόμαστε ως ομάδα τα αντικείμενα που μας παραπέμπουν σε πιο απλούς σχηματισμούς*
- *κοινή περιοχή - κοινή τύχη: αντικείμενα που φαίνονται να βρίσκονται σε μία κοινή περιοχή (έχουν κοινή τύχη) τα αντιλαμβανόμαστε ως ομάδα*

Αντίληψη της απόστασης

- *Για να ξέρουμε πού είναι ένα αντικείμενο πρέπει να γνωρίζουμε την απόστασή του*
- *Ο αμφιβληστροειδής μας είναι μία δισδιάστατη επιφάνεια. Αυτό σημαίνει ότι το είδωλο που σχηματίζεται στον αμφιβληστροειδή είναι επίπεδο, χωρίς βάθος.*
- *Άρα, πώς αντιλαμβανόμαστε την απόσταση;*
- *Υπάρχουν πολυάριθμες ενδείξεις που συνδυάζονται για να καθορίσουν την αντιληπτική απόσταση οι οποίες μπορούν να καταταγούν σε μονοφθαλμικές και διοφθαλμικές ανάλογα με το αν αφορούν στο ένα ή στα δύο μάτια.*

Μονοφθαλμικές ενδείξεις βάθους

- *Ένα άτομο που χρησιμοποιεί μόνο το ένα μάτι μπορεί να προσδιορίσει την απόσταση αν διακρίνει μονοφθαλμικές ενδείξεις βάθους.*
  - *Σχετικό μέγεθος: Αν μία εικόνα παρουσιάζει σειρά από παρόμοια αντικείμενα ο παρατηρητής ερμηνεύει ότι τα μικρότερα είναι πιο μακρυά.*
  - *Επικάλυψη: Αν ένα αντικείμενο είναι έτσι τοποθετημένο ώστε να καλύπτει τη θέα ενός άλλου, το επικαλυπτόμενο είναι πιο μακρυά.*
  - *Σχετικό ύψος: Μεταξύ παρόμοιων αντικειμένων αυτό που είναι πιο κοντά στον ορίζοντα θεωρούνται ότι είναι πιο μακρυά.*

Διοφθαλμικές ενδείξεις βάθους

- *Ένα άτομο που χρησιμοποιεί και τους δύο οφθαλμούς μπορεί να προσδιορίσει την απόσταση αν βασιστεί σε διοφθαλμικές ενδείξεις βάθους.*
- *Τα δύο μας μάτια λαμβάνουν μία ελαφρώς διαφορετική εικόνα το ένα από το άλλο για το ίδιο αντικείμενο. Η ένωση των δύο αυτών εικόνων στον εγκέφαλο μας δίνει τη στεροσκοπική όραση και άρα την αντίληψη του βάθους.*
  - *Διοφθαλμική διαφορά: η διαφορά της θέας που έχει το κάθε μάτι*
- *Οι έννοιες της στερεοσκοπικής όρασης και της διοφθαλμικής διαφοράς έχουν βρει εφαρμογή σε πολλούς τομείς (στερεοσκόπιο – παιχνίδια View Master – τρισδιάστατες ταινίες)*

Αντίληψη της Κίνησης

- *Για να κυκλοφορούμε αποτελεσματικά μέσα στο περιβάλλον πρέπει να ξέρουμε όχι μόνο τις θέσεις των αντικειμένων αλλά και την τροχιά των κινούμενων αντικειμένων.*
- *Πώς αντιλαμβανόμαστε την κίνηση αφού δεν αποτυπώνεται στον αμφιβληστροειδή μας;*
- *Στροβοσκοπική Κίνηση: Η κίνηση που βλέπουμε στις ταινίες του κινηματογράφου (24-30 εικόνες ανά δευτερόλεπτο).*
- *Προκλητή (Συμπερασματική) Κίνηση: Όταν ένα μεγάλο αντικείμενο που περιβάλει ένα μικρότερο κινείται, νομίζουμε ότι κινείται και το μικρό αντικείμενο(π.χ. το φεγγάρι φαίνεται να κινείται μέσα στα σύννεφα)*
- *Πραγματική Κίνηση: (κίνηση αντικειμένου μέσω όλων των ενδιάμεσων σημείων στο χώρο - το οπτικό μας σύστημα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο στην αντίληψη της πραγματικής κίνησης)*

Αναγνώριση

- *2ο έργο στη λειτουργία του αντιληπτικού συστήματος*
  - *Αναγνώριση αντικειμένου: σημαίνει τοποθέτηση του αντικειμένου σε κατηγορία*
  - *Αναγνώριση ανθρώπου: σημαίνει απόδοση οπτικών πληροφοριών σε ένα συγκεκριμένο άτομο*
- *Η αναγνώριση μας επιτρέπει να συνάγουμε μη-εμφανείς ιδιότητες του αντικειμένου (π.χ. Είναι ένα πουκάμισο, άρα μπορώ να το φορέσω)*
- *Χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούμε για την αναγνώριση αντικειμένου: σχήμα, μέγεθος, χρώμα, υφή, προσανατολισμός*
  - *Από όλα το σχήμα είναι αυτό που διαδραματίζει το σημαντικότερο ρόλο στην αναγνώριση (π.χ. Μπορούμε να αναγνωρίσουμε ένα φλυτζάνι ανεξάρτητα από το αν είναι κόκκινο ή πράσινο, μεγάλο ή μικρό, όρθιο ή πλαγιαστό)*

Θεωρίες αναγνώρισης των αντικειμένων

- *Έχουν διατυπωθεί πολλές θεωρίες αναφορικά με το πώς γίνεται η αναγνώριση των αντικειμένων:*

- *Θεωρίες ταύτισης εικόνων*

- *Θεωρίες προτύπου*

- *Θεωρίες των χαρακτηριστικών*

Θεωρία ταύτισης εικόνων

- *Οι πληροφορίες για το οπτικό ερέθισμα αντιπαραβάλονται με εικόνες του αντικειμένου που έχουν ήδη βιωθεί και που έχουν αποθηκευτεί στη μακρόχρονη μνήμη*
  - *Πώς μπορεί ένα πρότυπο να αναγνωριστεί ακόμη και αν σχήμα, μέγεθος, προσανατολισμός είναι διαφορετικά;*
  - *Επεξεργαζόμαστε ξεχωριστές αποθηκευμένες εικόνες για κάθε δυνατό παράδειγμα.*
- *Ένσταση: Απαιτείται αποθήκευση τρομερής ποσότητας πληροφορίας, αφού είναι προϋπόθεση η αποθήκευση ενός απεριόριστου αριθμού εικόνων που αντιστοιχούν σε διαφορετικές παραλλαγές ενός προτύπου.*

Θεωρία προτύπου

- *Κάθε οπτικό ερέθισμα αποτελεί μέρος μίας τάξης ή κατηγορίας ερεθισμάτων για την οποία υπάρχει ένα πρότυπο.*
- *Το εισερχόμενο ερέθισμα αντιπαραβάλεται με κάποιο πρότυπο το οποίο είναι μία αφηρημένη αναπαράσταση που περιέχει τα πλέον χαρακτηριστικά γνωρίσματα μίας έννοιας.*
- *Πλεονέκτημα: Περιορίζονται οι πληροφορίες που πρέπει να αποθηκευτούν στη μακρόχρονη μνήμη*
- *Μειονεκτήματα:*

  1. *Ασάφεια για το πώς το εισερχόμενο ερέθισμα αντιπαραβάλλεται με το κατάλληλο πρώτοτυπο.*
  2. *Απουσία εξήγησης του γεγονότος ότι η αναγνώριση ενός αντικειμένου συχνά διευκολύνεται από το πλαίσιο στο οποίο εκδηλώνεται ένα ερέθισμα (Πιο εύκολα αναγνωρίζουμε ένα μικρό άσπρο αντικείμενο σαν μία μπάλα γκολφ αν είμαστε σε ένα γήπεδο γκολφ παρά αν είμαστε σε μία βιβλιοθήκη)*

Θεωρία των χαρακτηριστικών

- *Η οπτική μορφή ενός ερεθίσματος αποτελείται από μία σύνθεση ευθύγραμμων ή καμπυλόγραμμων τμημάτων, από γωνίες, από φωτεινά και σκοτεινά σημεία, κ.λ.π.*
- *Η αναγνώριση ενός ερεθίσματος ξεκινά με την εξαγωγή των κύριων προσδιοριστικών στοιχείων του.*
- *Ερεθίσματα που διαφέρουν σε μέγεθος, χρώμα, προσανατολισμό μπορούν να αναγνωριστούν ότι ανήκουν στην ίδια κατηγορία, γιατί αποτελούνται από τα ίδια κύρια προσδιοριστικά στοιχεία.*
- *Π.χ. Η αναγνώριση του κάθε γράμματος του αλφάβητου βασίζεται στην πρόσληψη και γνωστική επεξεργασία των ιδιαίτερων στοιχείων που προσδιορίζουν το κάθε γράμμα.*

Πρώτα στάδια αναγνώρισης

- *Στα πρώτα στάδια το αντιληπτικό σύστημα χρησιμοποιεί πληροφορίες του αμφιβληστροειδούς για να περιγράψει ένα αντικείμενο σύμφωνα με τα πρωτόγονα χαρακτηριστικά του όπως γραμμές, άκρες και γωνίες.*
- *Το αντιληπτικό σύστημα χρησιμοποιεί αυτά τα κύρια-πρωτόγονα συστατικά για να κατασκευάσει μία περιγραφή του αντικειμένου.*
- *Η περιγραφή του αντικειμένου θα χρησιμοποιηθεί στα ύστερα στάδια αναγνώρισης.*
- *Σχέσεις μεταξύ των χαρακτηριστικών*
  - *Gestalt: Το όλο είναι διαφορετικό από το σύνολο των μερών του*

Ύστερα στάδια αναγνώρισης

- *Στα ύστερα στάδια αναγνώρισης το αντιληπτικό σύστημα συγκρίνει την περιγραφή του αντικειμένου με τις διάφορες κατηγορίες αντικειμένων που έχει αποθηκεύσει στην οπτική μνήμη και επιλέγει αυτές που ταιριάζουν περισσότερο.*
- *Ερεθίσματα που διαφέρουν στο μέγεθος, στον προσανατολισμό κ.ο.κ. μπορεί να αναγνωριστούν ότι ανήκουν στην ίδια κατηγορία γιατί αποτελούνται από τα ίδια κύρια προσδιοριστικά στοιχεία. Π.χ. Η αναγνώριση του κάθε γράμματος του αλφάβητου βασίζεται στην πρόσληψη και γνωστική επεξεργασία των ιδιαίτερων στοιχείων που προσδιορίζουν το κάθε γράμμα.*
- *Τα γράμματα περιγράφονται ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά και αυτή η γνώση για το ποια χαρακτηριστικά ταιριάζουν με ποια γράμματα περιέχεται σε ένα δίκτυο συνδέσεων*

Δίκτυα συνδέσεων γιατο έργο της αναγνώρισης

- *Απλά δίκτυα: αν ενεργοποιηθεί ένα χαρακτηριστικό η ενεργοποίηση διεχέεται σε όλο το ερέθισμα όπως διαχέονται οι νευρικές ώσεις σε ένα σύστημα νευρώνων*
- *Ενισχυμένο δίκτυο: περιλαμβάνονται επιπλέον ανασταλτικές συνδέσεις μεταξύ των χαρακτηριστικών*
- *Δίκτυα με επανατροφοδότηση: λειτουργούν όταν η ενεργοποίηση έρχεται και από το πλαίσιο στο οποίο εντοπίζεται το ερέθισμα*

Αναγνώριση φυσικών αντικειμένων

- *Τα χαρακτηριστικά του σχήματος φυσικών αντικειμένων είναι πιο σύνθετα από απλές γραμμές και καμπύλες και κάτι περισσότερο από απλά γεωμετρικά σχήματα.*
- *Τα χαρακτηριστικά των αντικειμένων περιλαμβάνουν πολυάριθμες γεωμετρικές μορφές όπως κυλίνδρους, κώνους, κύβους, κ.α.. Αυτά ονομάζονται γεόντα.*
- *Ένα σύνολο 36 γεόντων συνδυαζόμενο σε ένα μικρό σύνολο χωρικών σχέσεων επαρκεί για να περιγράψει τα σχήματα όλων των αντικειμένων που θα μπορούσαν οι άνθρωποι να αναγνωρίσουν.*
- *Σημαντικό ρόλο παίζουν όχι μόνο τα χαρακτηριστικά αλλά και η μεταξύ τους σχέση. (π.χ. Κύλινδρος + αψίδα = Όταν η αψίδα είναι στο πλάι έχουμε φλυτζάνι. Όταν είναι από πάνω έχουμε κουβά)*

Σπουδαιότητα πλαισίου

- *Όταν το πλαίσιο είναι κατάλληλο, διευκολύνει την αντίληψη (Πχ. Κάθε μέρα περνάει το σχολικό και παίρνει το παιδί της γειτόνισσας. Δε χρειάζεται να κοιτάξουμε καν το παιδί να κατεβαίνει.)*
- *Όταν το πλαίσιο είναι ακατάλληλο εμποδίζει την αντίληψη (Π.χ. Τα Χριστούγεννα θα παραξενευτούμε αν δούμε το σχολικό και θα δυσκολευτούμε να αντιληφθούμε την κατάσταση.)*
- *Οι επιδράσεις του πλαισίου είναι θεαματικές όταν το ερέθισμα είναι ασαφές (διφορούμενες εικόνες που μπορούν να γίνουν αντιληπτές με περισσότερους από έναν τρόπους)*
- *Επίδραση χρονικού πλαισίου (τι εικόνες βλέπαμε νωρίτερα) και χωρικού πλαισίου (τι άλλο βλέπουμε στο συγκείμενο χώρο)*

Αντιληπτική σταθερότητα

- *Εκτός από τον εντοπισμό και την αναγνώριση το αντιληπτικό σύστημα έχει έναν ακόμα στόχο, να διατηρεί σταθερή την εμφάνιση των αντικειμένων.*
- *Σε γενικές γραμμές αντιλαμβανόμαστε ένα αντικείμενο ως σχετικά σταθερό, ανεξάρτητα από τις αλλαγές του φωτισμού, τη θέση από την οποία το βλέπουμε ή την απόστασή του από εμάς.*
- *Αντιληπτική σταθερότητα: η τάση που έχει η εμφάνιση των αντικειμένων να παραμένει σταθερή ακόμη και όταν τα είδωλά τους στον αμφιβληστροειδή αλλάζουν.*

Σταθερότητα φωτεινότητας και χρώματος

- ***Σταθερότητα φωτεινότητας: Η αντιληπτική φωτεινότητα ενός αντικειμένου μπορεί να αλλάζει ελάχιστα ακόμα και όταν η ποσότητα του αντανακλώμενου φωτός αλλάζει πάρα πολύ.***

- ***Σταθερότητα χρώματος: η τάση ενός αντικειμένου να διατηρεί σε γενικές γραμμές το χρώμα του κάτω από διαφορετικές πηγές φωτός.***

Σταθερότητα του σχήματος

- ***Το αντιληπτικό σχήμα είναι σταθερό ενώ το είδωλο του αμφιβληστροειδούς αλλάζει.***

- ***Π.χ. Όταν μία πόρτα είναι ανοικτή σε διαφορετικές γωνίες, εμείς βλέπουμε την πόρτα να έχει ένα σταθερό σχήμα παρά τις αλλαγές στην εικόνα που προβάλλεται στον αμφιβληστροειδή.***

Σταθερότητα μεγέθους

- *Το αντιληπτικό μέγεθος ενός αντικειμένου παραμένει σχετικά σταθερό ανεξάρτητα από την απόσταση που βρίσκεται.*
- *Όταν αντιλαμβανόμαστε το μέγεθος ενός αντικειμένου, εξετάζουμε και κάτι άλλο εκτός από το μέγεθος του ειδώλου στον αμφιβήστροειδή. Αυτό είναι η αντιληπτή απόσταση του αντικειμένου.*
- *Το αντιληπτό μέγεθος των αντικειμένων αυξάνει με το μέγεθος του αντικειμένου στον αμφιβληστροειδή όσο και με την αντιληπτή απόσταση του αντικειμένου.*
- *Αυτό είναι γνωστό ως αρχή της αντιληπτής σταθερότητας μεγέθους-απόστασης: όταν η απόσταση του αντικειμένου αυξάνει, το μέγεθος του ειδώλου μειώνεται. Όταν η απόσταση του αντικειμένου αυξάνει το μέγεθος του ειδώλου μειώνεται.*

Αντιληπτικές πλάνες

- ***Αντικείμενο μελέτης: αντιπροσωπεύουν τρόπους παραπλάνησης του αντιληπτικού συστήματος***

- ***Οι διαδικασίες που παράγουν τη σταθερότητα του μεγέθους στα τρισδιάστατα αντικείμενα μερικές φορές χρησιμοποιούνται εσφαλμένα στην αντίληψη των δυσδιάστατων αντικειμένων και γίνονται το αίτιο για τη δημιουργία μιας αντιληπτικής πλάνης (Gregory, 1970).***

Προσοχή

- *Ο εντοπισμός και η αναγνώριση προϋποθέτουν την παρουσία της προσοχής.*
- *Ικανότητα να συλλέγουμε ορισμένες πληροφορίες για λεπτομερέστερη εξέταση και να αγνοούμε άλλες.*
- *Επιλεκτική προσοχή: Αναπροσανατολισμός των αισθητήριων υποδοχέων στο αντικείμενο ενδιαφέροντος*
  - *Επιλεκτικό κοίταγμα*
  - *Επιλεκτικό άκουσμα*

- ***Η αντίληψη είναι έμφυτη διαδικασία ή αποκτάται μετά τη γέννηση βάσει εμπειριών;***

Οι Οπτικές Προτιμήσεις

- ***Κάποιες πλευρές της αντίληψης του προσώπου ίσως είναι έμφυτες.***

Σε νεογέννητα ηλικίας 10 ωρών έως 5 ημερών έδειξαν σχήματα που διέφεραν μεταξύ τους κατά ποικίλους τρόπους (ένας κύκλος που έμοιαζε με πρόσωπο, ένα μάτι ταύρου, μια σειρά από γράμματα και λευκοί, κίτρινοι και κόκκινοι κύκλοι).

1. ***Τα νεογέννητα μπορούσαν να διακρίνουν τη διαφορά ανάμεσα σ' αυτά τα ερεθίσματα και προτιμούσαν το πρόσωπο έναντι των άλλων.***
2. ***Επιπλέον, τα νεογέννητα δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τα πρότυπα που ακολουθούν τη δομή του προσώπου παρά για άλλα γραμμικά πρότυπα.***

Η αντίληψη του βάθους στα βρέφη

- «Ο οπτικός γκρεμός»: αποτελείται από ένα τραπέζι από γυαλί που δημιουργεί την εντύπωση του απότομου γκρεμού. Όταν ένα βρέφος δέκα μηνών τοποθετηθεί πάνω σε κάτι που μοιάζει ως η άκρη του γκρεμού, θα μπουσουλίσει ήσυχα κατά μήκος της αβαθούς πλευράς για να φτάσει ένα γονέα, αλλά θα διστάσει, θα κλαιει και θα αρνηθεί να μπουσουλίσει πάνω από τον γκρεμό.
- Η αντίληψη του βάθους εμφανίζεται αμέσως μετά τη γέννηση: αλλαγές στον καρδιακό ρυθμό δείχνουν ότι τα βρέφη τους πρώτους μήνες αντιλαμβάνονται το βάθος αλλά δεν το φοβούνται.
- Ο φόβος και η αποφυγή του κινδύνου δεν αναπτύσσονται μέχρι το παιδί να είναι ικανό να μπουσουλίσει και να πέσει από ψηλά μέρη.

Επίδραση του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη της αντίληψης

- *Σε πείραμα των Hubel & Wiesel γατάκια μεγάλωναν στο σκοτάδι από τη γέννησή τους μέχρι την ηλικία των 2 εβδομάδων. Μετά τοποθετούνταν σε έναν σωλήνα για πέντε ώρες την ημέρα, φορούσαν ένα περιλαίμιο το οποίο εμποδίζει τη θέα του σώματος και αποτρέπει την περιστροφή του κεφαλιού. Βλέπουν μόνο κάθετες ρίγες.*

1. *Τα γατάκια μπορούσαν να δούν κάθετες ρίγες πολύ καλά, αλλά ήταν ουσιαστικά τυφλά στις οριζόντιες ρίγες.*
2. *Επιπλέον μονοκυτταρική καταγραφή βρήκε πολύ λίγα κύτταρα στους φλοιούς τους που αντιδρούσαν σε οριζόντιες ρίγες.*

Σχετική Βιβλιογραφία

- Atkinson, L.R., Atkinson, C.R., Smith, E.E., Bem, J.D., & Nolen-Hoeksema, S. (2003). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία του Hilgard, Τόμος Α*, (Επιμ. Γ. Βορριά, Μπ. Ντάβου, & Ζ. Παπαληγούρα), Εκδόσεις Παπαζήση.
- Βοσνιάδου, Σ. (2005). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Τόμος Α*, Εκδόσεις Gutenberg.
- Bransford, J.D. (1979). *Human cognition: Learning, understanding, and remembering*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Co.
- Eysenck, M. W. (2010). *Cognitive Psychology*. New York: Taylor & Francis, Psychology Press.
- Gordon, I. E. (2004). *Theories of Visual Perception*. New York: Taylor & Francis, Psychology Press.
- Hayes, N. (1998). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Τόμος Α* (Επιμ. Α. Κωσταρίδου-Ευκλείδη), Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Schacter, D. L., Gilbert, D. T., & Wegner, D. M., (2012). *Ψυχολογία*, (Επιμ. Σ. Βοσνιάδου), Εκδόσεις Gutenberg.

Τέλος Ενότητας

BY NC SA

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδότηση

- *Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.*
- *Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.*
- *Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Ειρήνη Σκοπελίτη, «Εισαγωγή στην Ψυχολογία». Ενότητα 9:Αντίληψη. Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

- ***https://eclass.upatras.gr/courses/PN1524/***

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

Ως* Μη Εμπορική *ορίζεται η χρήση:

- ***που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο***
- ***που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο***
- ***που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο***

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.